

УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В статті акцентується увага на необхідності удосконалення рівня професійної компетентності педагогів як однієї з умов модернізації освітнього процесу в закладах позашкільної освіт. Наголошується, що саме що специфіка закладу позашкільної освіти вимагає від педагогів постійного творчого пошуку, самовдосконалення для компетентного супроводження особистісного зростання інтересу вихованців до навчання улюбленою справою, самореалізації їхніх інтелектуальних і творчих сил.

***Ключові слова:** професійна компетентність, модернізація освітнього процесу, заклади позашкільної освіти.*

Високий рівень вимог та швидкий темп сучасного життя вимагає від дорослих запропонувати підростаючій особистості чіткі та зрозумілі орієнтири для того, щоб допомогти їй реалізувати у вчинках свою індивідуальність, конструктивно підійти до вирішення практичних життєвих проблем.

Актуальність даної проблеми зумовлена тим, що головною умовою становлення особистості є намагання знайти свій спосіб самовираження, компенсувати недоліки перевагами, визнати сильні сторони інших не на шкоду власному “Я”. З огляду на це, творче самовираження особистості виступає основою самореалізації та самоствердження людини впродовж всього її існування.

Створити сприятливі умови, в яких підростаюча особистість у свій вільний час має можливість реалізувати власні інтереси та потреби, дозволяє специфіка діяльності закладу позашкільної освіти. У зв'язку з цим педагогічні працівники закладів повинні позашкільної освіти постійно працювати над досягненням такого рівня професійної компетентності, який дозволив би успішно працювати в нових умовах.

У вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній науці питаннями формування і удосконалення професійної компетентності педагога займалися такі дослідники, як В. Адольф, Т. Браже, Ю. Варданян, Е. Зеєр, І. Зязюн, І. Колесникова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, Е. Рогов, Є. Сахарчук, В.

Сериков, В. Синенко, А. Щербаков та ін. Однак проблема удосконалення рівня професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти не була предметом спеціального дослідження

Сучасна освітня парадигма, на думку А. Линенко, вказує на те, що для якісного забезпечення педагогічного освітнього процесу необхідно дотримуватися такого пріоритетного принципу, який передбачає становлення професійної компетентності педагога, розвиток його творчих начал, загальної культури [3, с. 43].

Сутність поняття “професійна компетентність” у психолого-педагогічній літературі трактується по-різному. Так, Г. Коджаспірова розглядає професійну компетентності педагога як володіння ним “необхідною кількістю знань, вмінь і навичок, що визначають сформованість його педагогічної діяльності, педагогічного спілкування і особистості вчителя як носія певних цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості” [1, с. 62]. В свою чергу В. Адольф стверджує, що професійна компетентність це “складне утворення, що вміщує комплекс знань, умінь, властивостей і якостей особистості, що забезпечують варіативність, оптимальність та ефективність побудови навчально-виховного процесу” [2, с. 118].

Досліджуючи професійну компетентність, А. Маркова виокремила наступні її види:

- спеціальна компетентність (володіння власне професійною діяльністю на достатньо високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток);
- соціальна компетентність (володіння спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співпрацею, а також прийнятими в певній професії прийомами професійного спілкування; соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці);
- особистісна компетентність (володіння прийомами особистісного самовираження й саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості);

Особистість у просторі виховних інновацій

- індивідуальна компетентність (володіння прийомами саморегуляції і розвитку індивідуальності в рамках професії, готовність до професійного зростання, здатність до індивідуального самозбереження, непадвладність професійному старінню, уміння організувати раціонально свою працю) [4, с. 34].

У контексті нашого дослідження варто звернути увагу на головну особливість системи позашкільної освіти. Зокрема, вона орієнтована на вільний вибір зростаючою особистістю, починаючи навіть з молодшого шкільного віку, видів і форм діяльності, напрямів формування її особистих уявлень про соціокультурне й соціоприродне середовище, розвиток пізнавальної мотивації та творчих здібностей і таланту. Тому, процес удосконалення рівня професійної компетентності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти має розглядатись як такий, що виявляє найближчі перспективи розвитку особистості.

При такому підході стає зрозумілим, що специфіка закладу позашкільної освіти вимагає від педагогів постійного творчого пошуку, самовдосконалення для компетентного супроводження особистісного зростання інтересу вихованців до навчання улюбленою справою, самореалізації їхніх інтелектуальних і творчих сил, професійного самовизначення. Зазначимо, що рівень професійної компетентності, за твердженням Т. Сущенко, в процесі професійного становлення забезпечує формування індивідуального стилю педагогічної діяльності, яка, з одного боку, є сукупністю особистісних характеристик учителя, а з другого — своєрідною композицією педагогічних поглядів, цільових установок, особливої технології праці і неповторної манери спілкування [6, с. 93].

Саме інтегральний зміст позашкільної освіти з його багатоукладністю та варіативністю, добровільністю й доступністю, практичною спрямованістю та безперевністю реалізації (заклади позашкільної освіти, на відміну від загальноосвітньої школи, працюють протягом усього календарного року й навіть у вихідні та канікулярні дні) за твердженням Г. Пустовіта, детермінує

Особистість у просторі виховних інновацій

необхідність формування особистості педагога закладу позашкільної освіти. У його підготовці має бути системно охоплено соціальні, психолого-педагогічні й особистісно значущі складники вже набутого власного життєвого й допрофесійного досвіду, головні сфери духовно-психічного розвитку дитини молодшого шкільного віку, відповідні знання й уміння з розвитку її потреб і здібностей [5, с. 74].

Наступним в процесі удосконалення рівня професійної компетентності педагога у закладі позашкільної освіти є обов'язкове врахування положення, що добровільність в організації дитиною свого дозвілля в умовах закладу позашкільної освіти виключає будь-які форми й навіть найменші спроби примусу щодо неї, оскільки ґрунтується на беззаперечному врахуванні педагогом освітніх інтересів і бажань дітей, запитів їхніх батьків. Це, зі свого боку, передбачає набуття педагогами глибоких психолого-педагогічних знань у галузі потребнісно-мотиваційної й діяльнісно-практичної сфери дитини молодшого шкільного віку, а відтак, умінь і навичок застосування педагогічного впливу саме в напрямі індивідуальної психолого-педагогічної допомоги дитині навчитися відчувати задоволення від активних форм організації вільного часу, а не від безцільного відпочинку.

Відтак, у процесі удосконалення рівня професійної компетентності педагога-позашкільника у її зміст мають бути закладені методичні прийоми, завдяки засвоєнню яких забезпечуються умови ефективного засвоєння дитиною системних знань про світ та способи його пізнання, правові норми, норми спілкування, прийняті в суспільстві цінності; створення комфортних і партнерських суб'єкт-суб'єктних зв'язків і взаємозалежностей в учнівсько-педагогічному колективі закладу позашкільної освіти, що має забезпечити їх навчально-виховну ефективність, оскільки за цих умов забезпечується спрямованість конкретної педагогічної дії в навчально-виховному процесі на кожну особистість учнівського колективу, уключення її в систему навчальних, виховних, суспільно корисних і широких комунікативних зв'язків як по горизонталі (між ровесниками, членами гуртка чи секції), так і по вертикалі

Особистість у просторі виховних інновацій

(між ровесниками й педагогами, молодшими та старшими учнями і їхніми батьками).

Таким чином, перехід освітньої діяльності закладів позашкільної освіти у новий якісний стан збігається в часі з усвідомленням позашкільної освіти не тільки як надзвичайно актуального явища для подальшого розвитку освітнього простору України, але і як одного зі складників педагогіки розвитку. Тому позашкільна освіта є самостійним і самоцінним видом освітньої діяльності, який не слід розглядати як додаток до загальноосвітньої школи. Оскільки чим більш якісний рівень шкільної освіти, тим ширшим стає спектр освітніх інтересів і запитів дітей та їхніх батьків, які сама загальноосвітня школа задовольнити не в змозі. З огляду на вищезазначене особливо важливими є питання удосконалення рівня професійної компетентності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти, що забезпечує формування особистості фахівця, який характеризується потребою в постійному самовдосконаленні, поновленні своїх знань, умінь, освоєнні нових технологій.

Література

1. Адольф В. А. Профессиональная компетентность современного учителя: [монография] / В. А. Адольф. – Красноярск: КрГУ, 1998. – 286 с.
2. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М.: Академия, 2000. – 176 с.
3. Линенко А. Ф. Професійна самоідентичність майбутнього вчителя / А. Ф. Линенко // Наука і освіта. – 2005. – № 7-8. – С. 43–45.
4. Маркова А. К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М. : Знание, 1996. – 308 с.
5. Пустовіт Г. П. Фахова підготовка педагогів початкової ланки освіти для позашкільних навчальних закладів: теоретико-прикладний аспект / Г. П. Пустовіт // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – № 23. – С. 71–78.
6. Сущенко Т. Інтеграційні тенденції в дослідженні освітніх процесів / Т. Сущенко // Формування творчої особистості: зб. наук. праць. – ЗОШПО, 2004. – 215 с.